

Дејан Алексић

ТАМА

Дечак је знао. Иако се мешавина бојазни и слутње узаврела у дечјем уму тешко могла прелити у знање, знао је да подрумски мрак осећа људско присуство. Овако сâм и затечен у његовом загрљају, очију широм отворених ка тами, осећао се као под окриљем далеког, од породице одбаченог и презреног рођака. Непрозирна мрклина отежала од мириса влаге, старудије и остатака зимнице дотрајале до пролећних дана била је део кућног живота ништа мање него листање новина у фотељи или певушење под тушем. И сада је могао да чује, изнад себе, шуме и звуке свакодневице: неспретно испуштен предмет, померање столица, кашаљ, чак и топао глас водитеља музичког програма. Али опажан одавде, дом је био само повод за изгнаничку жудњу према свету којем се припада. Подрумска тама, тај суморни сужањ мемљивог даха. Старила је скупа с укућанима, дубоко под њиховим корацима, подно веселих и драматичних призора, усамљена, као уклетa душа у свом кубистичком облику међу хладним зидовима.

Дечак је знао: пронађен је. И то му се намах учинило смешно. Бити пронађен захваљујући савршеној скривености, у тами тако згуснутој да у њеном стиску златна жица вида бива само бесциљна плеснива нит. Смисао игре која га је овамо довела био је управо у супротном – да се добро заклони, остане тако притајен колико треба и у правом часу обави оно победничко истрчавање. Жмурке. Назив игре наједном је нажуљио сопствено значење, а њена логика се подругљиво изокренула. У самој игри, жмурање је био задатак оног који ће нагло прогледати, осврнути се око себе, као биће заборављено у изненада напуштеном свету, и потом отпочети трагање. Сваки пут када би му допала та улога, дечак је једва успевао да пригуши узбуђење одбројавања што је расло ка последњој, гласно изговараној бројци. Тај трен који ослобађа од кратког добровољног слепила места би будио прогонитељски нагон. Очи би се рашириле и све видљиво нарастало је у свом новом трајању. Грмови, капије, острвља влаге на зидовима дуж улице, шупе од расушених дасака, мало гробље аутомобила иза високих коприва, бандера на раскршћу – све се указивало као божанска пометња слика на почетку времена. Требало је ући у простор, увући га у варљив савез, напрегнутих чула и тетива шуњати се међу сенкама које заводе попут привиђења. Потом чекати, послушати шуме измешане с тучом срца пропетом до ушију. Понекад је бивало да се тело одупре налозима ума, застане усред сукоба мисли и интуиције, укипи се изненада попут навијеног лутка у чијој утроби је препукла опруга. Није му било непознато стање одузетости пред избором стране на коју би појурио. Каткада се испостављало да добре одлуке не долазе без претходног препуштања том грчу. Други пут је тренутак-два продужена паралисаност водила у неизбежан пораз. Тада се игра накратко претварала у ужас мале егзистенције на коју се управо обрушавају небеса. Као онда када се, тражећи посакривану децу, у тешкој задиханости нашао крај

ГЛАСОВИ

бетонске трафостанице. Било је то невелико здање означено у његовој свести забранама што су од одраслих долазиле помало недоречене и нејасне. Деци је и без тога бивало немило да се задржавају у близини таквог места. Понајвише због непролазног мокраћног воња, јер су обесни момци из краја, мимо свих упозорења, топлим млазовима радо заливали лимену таблу с наштампаном мртвачком лобањом. Стајао је док се дисање није сасвим умирило, знојав и зајапурен, препуштен ритму дамара што су изнутра подупирали обамрло тело. Једини звук који је тврда тишина пропуштала до његовог слуха било је високонапонско зујање трансформатора. Знао је да у привидном миру околине неколико пари очију вреба одсудни тренутак, час његове пометености. У мислима оног који трага, читаво окружење има завереничку нарав. Чак и тај једнолични електрични зуј као да се био окренуо против њега. Мутио му је разум и у његове надражене мисли лагано припуштао сумњу. Силан усхит трагача бесповратно се топио пред осећањем немоћи у створењу које схвата да постаје плен. Из таквог опадања воље стресао се на изненадни шушањ праћен пуцкањем сувих гранчица. Намах оживљена чула повела су га иза зујеће бетонске кућице, ка влажном густишу у који је позно лето сатерало задах трулежи. Напола заклоњена шибљем, пред њим се указала девојчица. Била је нешто старија од њега, једна од оних с којима се ретко разговара, повучених далеко иза бедема што раздвајају децје родне интересе. Обоје су издржали неколико часака ћутања после којег свака реч ради против смисла. Тек пошто је несигурно, као затечена у каквом недељу, изашла из свог скровишта, он виде како се низ унутрашњу страну њене голе бутине спушта нит светле крви. „Немој ником да кажеш“, прошапутала је. Учинио му се да у тој тихој наредби има неког притајеног олакшања због тајне која више није само њена. Повукла је руб хаљине и журно обрисала крв. „Ником“, зачу се док је хватала трк низа стазу.

Али овога пута он је био један од оних који се крију. Тако се бар чинило у почетку, док није за собом залупио тешка метална врата подрума заборављајући да их је немогуће отворити изнутра. У кући се неколико пута расправљало о сломљеној брави која годинама чека да буде замењена. Уплашио се да би ово његово смешно заточеништво, када се открије, могло да покрене нешто озбиљније од расправе о старом квару, можда чак свађу. Незгоде с децом често донесу оптужбе међу одраслима. Није то желео. Зато није ни покушавао да неког дозове. Могао би да се покрене у мраку, да пажљиво претапка длановима зид до прекидача. Зна добро где се налази то место. Могуће је да ће успут, у том корак или два дугом походу, оборити какву теглу или алатку, можда се чак саплести о чокуле што су тамо у углу стајале, чинило му се, још пре његовог рођења. У мислима је по сећању размештао подрумске ствари. Сасвим је сигурно да би, на путу до светла, запео за ону о клин окачену врећу са старим календарима. Неко од укућана их уредно, годину за годином, одлаже у подрум, као да се и минули дани, попут зимничких јестива, могу приправити за каснију употребу.

Сада је већ могао да чује удаљене гласове деце, цику испрекидану смехом и повицима. Ослушкивана одавде, из таме, игра је била само свет у мехуру што лагано измиче преко руба јаве. Чинило му се да би сваког часа сјајна опна илузије могла да пукне, враћајући у звуке и слике сву тежину материјалности. Довољно је да се само помакне, уздахне или упали светло. И та помисао га је оставила у непокрету. У тами. Није уздрхтао

ни на први знак да је његов нестанак примећен. „Нема га!“, узвикнуо је неко. Бат трчећих корака бивао је час ближи час даљи. Затим се вртлогу дечје узбуне придружило још неколико гласова. Тражили су га. Игра као да је изнова почела, али сада налик збуњујућој драми. У њеном средишту био је неко на кога пада тешка сенка одсутности, квар задат бескрајном тренутку. Нема ме, помисли дечак или су, заправо, одјеци туђих гласова насртали на његово изненадно и смешно осећање кривице. Припио се леђима уза зид, прислањајући дланове на рошаву бетонску површ где је влага ударила своје хладне печате. Требало му је то поравнање са светом опипљивих ствари, храпавост и студен, доследна јасноћа предмета, геометрија читана додиром. Требало му је да поверује да га, ипак, има. Да га мора бити. У другој тами, знатно мањој, оној у његовим устима, било га је. Речи које није могао да узвикне, дах који се тањило у страху од нестанка, цоктај језиком при гутању плувачке, све се то упињало да потврди његово постојање. Образом је могао да додирне набреклу јутану врећу. Приљубио се лицем уз њу с неком наопаком присношћу. Као на трбух мајке луде од вечне бременитости. Изнутра је, отежао од влаге и посложен као у масовној гробници, трунуо неизбројни датумски народ. Дечак се сећа да је једном, гоњен златном доколицом, сишао у подрум и затекао ту врећу на поду, раздрешену. Зевала је откривајући хрпу зидних календара у својој утроби, попут алаве штеточине која се нагутала прошлости. Листајући их, осећао се као мали разметни господар измичућих дана пред чијим очима зиме и пролећа трају тек толико да нам одузму дах. Сваки месец био је представљен фотографијом неког лепог предела под којим су стајали низови датума. У то доба бројеви му још ништа нису били значили, али је могао да претпостави њихову строгу нарав. Нарочито су га бунили они штампани црвеном бојом, малобројнији и самим тим загонетни. Наслућивао је њихову посебност, као да им је било дато да владају над обичним током времена. А онда би се опет вратио сликама, лишћу заустављеном у паду, сеоској идили под снегом, потоку што се као водена плетеница пробијао кроз дивљи шумски хлад. Запамтио је и веверицу у крупном плану, њену главу истурену кроз шупљину у деблу. Волео би да сада може да је види, да обнови сећање на један тако незнатан детаљ за који није могао знати да ће се изненада, у овом наглом тренутку, претворити у успомену. То му се учини помало будаласто, јер дечаци не могу да имају успомене, живот дечака још увек није довољно дуг да би оне у њега могле да се настане. То је урадила тама, помисли дечак, она ме је остарила, остарила до успомена. Истодобно се испунио осећањем да она има нешто да му поручи. И тама је заиста говорила, језиком без речи, језиком наметљиве доброте, попут дадиље у чијем се наручју пријатно жмури.

„Као да је у земљу пропао“, чуло се споља. „Нигде га нема!“ Ослушкивао је гласове својих другова до подсмеха забављен оним што чује. Деца не говоре тако. *Као га је у земљу пропао*. То је говор одраслих који деца опонашају када хоће да умакну својој немоћи или страху. И он је сада био у немоћи, али му се допало да остане дете, да се наслађује у великом препуштању последицама насталим из ситне грешке. У даљини се растегао и нечији плач. Међу дечурлијом је увек било и оних најмлађих, скрајнутих и изгураних из сваке игре, па би њихово незадовољство лако прелазило у оптужујућу дреку и цвилеж. Није их баш волео, ту мусаву разгаћену чељад, и чинило му се као

неправда то што га реч *геџе* сврстава међу њих. Он је био дечак. Дечак који прича с мраком. Можда се управо стога и постидео када му је читаво тело задрхтало при изненадном куцању на вратима подрума. С друге стране је био неко задихан, али намеран да остане тих. „Знам да си ту“, чуо се шапат и дечак је препознао девојичин глас. Откада је видео њену лепу крв, као да се међу њима зачело некакво тамно прећутно сродство. „Видела сам када си шмугнуо у подрум.“ Ништа није одговорио. Питао се зна ли она уопште да је унутра заточен. Могао је да се огласи, да се истог часа врати из непостојања. Могао је да затражи од ње да отвори врата. Позна дневна светлост сукнула би у загушљиво окно и догађаји би се слили у свој једноставни поредак. Уместо тога, дечак се приближио слепој страни врата и тихо рекао: „Немој ником да кажеш. Ником.“ Није био сигуран да га је разумела, али убрзо више није чуо њено тешко дисање. Потом је обгрлио ону врећу покушавајући да је откачи с клина. Сручила се меко, као беживотно тело обешеног. Поринуо је руке у њену утробу и отуда захватио нарамак од буђи набубрелих листина. Чудан осећај да наставља давно одложен посао подизао се из трбуха у грло. Скутрена посвуда око њега, тама је понављала звуке старинског шлагера најављеног топлим гласом водитеља музичког програма. У горњем свету звецкао је прибор за јело, вечера је долазила на сто. Начас је застао, благо положивши длан на подбули папир, као да би под његовим прстима изненада могао да шушне суви лист или да замирише каква љута летња травка. Можда би чак успео да осети мајушни влажни дах веверице. Потом је положио календаре на крило и наставио да их листа у мраку.